

**Mbete kí Pol ndàngì adi
Titi
Ta-je kí do mbete-ti Pol
ndàngì adi Titi**

Titi kàrè ra kì Pol kdo kilè mbẹ Poyta kí Maji rəm bá to ngonnjèkulè liè rɔ njékəwna-je-ti kí gay-gay titi Timote bè tɔ. Này n̄a al kadi d'uwə Pol dangay-ti kí gogì nè-ti kinlé, de kí Titi d'ow mee bebo Listrə-ti donangi Kreti-ti. 'Ra kullə nati kaglo madi bá, go-ti Pol in̄ə Titi lo-é-ti kin kadi-é gɔl ta-je kí dan njékəwna-je-ti; ə Pol bá ow mba bebo Korənti-ti əse donangi Maseduwan-ti. Lo-é-ti kin bá ɛ ndàngì-né mbete kin adi Titi kdo kulə-né dingəm mee-é-ti rəm, bá ɔji-é-né ta do kullə-ti kí kadi-é ra tɔl ta-é rəm tɔ. Titi lé to jipi al (Gal 2:3). Mee mbete-ti kinlé, Pol ba-é: Ngom kí togrɔ-ti mee kadmee-ti (Tit 1:4), ta kin toji toki Pol bá ra siə adi-é adi mee Jeju Kristi. Mbete kullə-je lə njékowkulə-je pa ta lə Titi al, ngà Pol pa ta liè mee mbete-je-ti liè n̄a. Lo kor-é-ti kí 1: 5 bá Pol ole mee Titi do né-je-ti kí n'in̄ə-é-né donangi Kreti-ti lé: Kadi gɔl ta-je kí này lé kì go-é-goé tɔl ta-é ə ində njékorn̄ɔ-je dan njékəwna-je-ti kí gay-gay mee bebo-je-ti. Lo kor-é-ti kí 1 lé, Pol pa ta kí sobi do kəm rəbi kí d'a mbəti-né njékorn̄ɔ-je kí maji, ɛ bá to né kí maji kadi d'a rɔ-né kì njéndó dow-je né-je kí ngom kí isi tulə njékəwna-je kí donangi Kreti-ti nati. Lo kor-é-ti 2-3 lé, ɛ pa ta lə néndó kí togrɔ-ti kí à kadi né-je

tò maji dan kuti njèkadmeɛ-je-ti kí gay-gay kadi panjiyè ná-ná tò-né maji.

Lapiya kí ra

¹ M̄a Pol kí ngonnjèkullə lə Lubə rəm, njèkɔwkuələ lə Jeju Kristi, bá m'ndàngi mbete kin m'adi i Titi. M'to ngonnjèkullə lə Lubə rəm, njèkɔwkuələ lə Jeju Kristi kɔ kadi dow-je kí Lubə mbəti-dé lé, m'adi d'adi meɛ-dé rəm, m'adi 'gə ta kí tɔgrɔ-ti kí ɔw nati k̄i kuji kí kilə dɔ Lubə rəm tɔ.

² Kɔ kadi d'ində meɛ-dé dɔ kiskəm-ti kí sartagangi kí low lə low-je n̄u ya Lubə kí to njèkəɔta al, un mindi-é kɔ kadi-dé lé.

³ Loki kaglo-é asi lé, ɛ adi dow-je 'gə ta liə k̄i takul ta kí Jeju Kristi ulə kullə-é ji-m-ti adi m'ndó dow-je kí go ndu-ti lə Lubə kí to Njèkaji-ji.

⁴ †I Titi kí m'oo-i k̄i ngon meɛ-m bè, meɛ kadmeɛ-ti lə-ji kí j'ore-n̄a dɔ-ti kinlé, kadi ramaji k̄i lapiya lə Bɔbi-ji Lubə, k̄i 'lə Njèkaji-ji Jeju Kristi n̄ay sə-i.

Ta kí sɔbi dɔ njèkində kəm-dé go njèkəwn̄a-je-ti

1Ti 3:1-7; 1Pi 5:1-4

⁵ I Titi, m'inq̄ə-i dɔnangi Kreti-ti, kɔ kadi 'gɔl né-je kí n̄ay lé, kadi usi nati maji rəm, kɔ kadi ində 'ngatɔgi-je meɛ bebo-je-ti kí rá-rá kí go ta-je-ti kí m'idə-i lé.

⁶ †Kadi ná-ná dan-dé-ti to dow kí ta goto dɔ-é-ti rəm, njèdené kí káre-rè rəm, to dow kí ngan-é-je

---

† 1:4 1:4 2Kɔ 8:23; Gal 2:3; 2Ti 4:10 † 1:6 1:6 1Ti 3:2-7

'to njèkadmeɛ-je kí ta kaya uwə dɔ-dé al əse 'to njékal dɔ ta-je al rəm tɔ bane.

⁷ Kadi njèkində kəm-é go njékəwnɔ-je-ti to dow kí ta goto dɔ-é-ti, kdɔtalə ɛ to njèkində kəm-é go dow-je-ti lə Lubə, adi à to njèkində kàdì-é al rəm, njèwɔngi al rəm, gɔyibi al rəm, njèrɔ kì dow-je al rəm, njékay ngɔdi go nékingə-ti al rəm,

⁸ ngà kadi to njèkuwə mba-je kì rɔ-é-ti wurwur rəm, to dow kí né ra kí maji-maji bá uwə meɛ-é rəm, njèkore rɔ-é ndəngi dɔ né-je-ti rəm, à to njèra né kí njururu rəm, dow kí kullə ra-é aa njay rəm, bá à to njèkore meɛ-é rəm tɔ.

⁹ Kadi njèkində kəm-é go njékəwnɔ-je-ti to njèkoy rigi-rigi go ta-ti kí tɔgrɔ-ti kí 'ndó-é lé, kdɔ kadi asi kulə dingəm meɛ njèkadmeɛ-je-ti kì néndó kí tɔgrɔ-ti rəm, bá kadi asi kuwə ta njékosi ta ngərəngi-je rəm tɔ.

Kuwə ta njéndó dow-je né-je kí ngɔm

¹⁰ Kdɔtalə dow-je nɔ ya 'to njémbati təl rɔ-dé go ta-ti, njétidə ta-je kí meɛ wəy kare, njékədi dow-je kur-dé wale. Dan dow-je-ti kinlé, jipi-je kí njèkadmeɛ-je bá 'nɔ.

¹¹ Dɛ lé, kadi toki kuti ta-dé kə-kə bane. Kdɔ dɛ 'təl dɔ dow-je lay kí meɛ kəy-je-ti kí d'ow-ti kì néndó-je kí tɔ kadi toki ndó al, ya 'ndó dow-je kdɔ kingə-né né kì kəm rəbi kí go rəbi-é-ti al.

¹² Dow káre dan-dé-ti kí ɛ ya d'oo-é kì njèkɔr kəm ta lə-dé kí dɔnangi Kreti-ti ya panè: Dow-je kí Kreti lé 'to njékəɔta-je kì ndɔ-é ndɔ-é, 'To dɔ-je kí wale kí njémeɛndul-je, 'To njédabi-je kí njékisi kdɔ nékuso kí meɛ-dé-ti ya par.

¹³ Ta kí ɛ pa kinlé, to ta kí tɔgrɔ-ti. Gin-é kin fá kadi i 'ndángi-dé k̀̀ t̀̀gi-i, kɔ kadi kadmɛɛ lə-dé to kadmɛɛ kí tɔgrɔ-ti,

¹⁴ kɔ kadi d'oy rigi-rigi go tasu-je-ti lə jipi-je al rəm, kadi d'oy rigi-rigi go ndukun-je-ti kí njétəl gidi-dé kadi ta kí tɔgrɔ-ti d'un kinlé al rəm tɔ.

¹⁵ Dow-je kí d'aa njay lé, né lay ya d'oo d'adi aa njay. Ngà njéra né kí t̀̀ ɲɛ takəm Lubə-ti, k̀̀ njémɛɛndə-je lé, né kí d'oo d'adi aa njay ya goto; négə, k̀̀ tagir lə-dé t̀̀ ɲɛ takəm Lubə-ti.

¹⁶ Dɛ 'ɓa rɔ-dé njégə Lubə ya, ngà né ra-dé-je toji kí 'gə-é al. Dɛ lé, 'to dow-je kí né ra-dé t̀̀ ɲɛ takəm Lubə-ti, 'to njékal dɔ ta-je, né kí maji káre ya kàrè d'asi ra al.

2

Ta kí sobi dɔ kuti dow-je kí gay-gay dan njékəwna-je-ti

¹ Ngà i rəmə, 'ndó dow-je né kí ɔw nati k̀̀ néndó kí tɔgrɔ-ti.

² 'Idə dingəm-je kí t̀̀gi kadi 'to dow-je kí njékində kəmkaa dɔ rɔ-dé-ti, kadi 'to dow-je kí dow-je d'ilə kuji dɔ-dé-ti, kadi 'to njékore rɔ-dé ndəngi dɔ né-je-ti, kadi 'to dow-je kí d'aa njay mɛɛ kadmɛɛ-ti, kadi 'ndigi dow-je k̀̀ mɛɛ-dé kí aa njay, kadi d'ilə mɛɛ-dé dɔ madi-é-ti kilə kí tɔgrɔ-ti tɔ.

³ Dené-je kí 'ɓugə kàrè, 'ndó-dé bè ya tɔ. Idə-dé kadi 'to dow-je kí panjiyə-dé kàrè t̀̀ tagay kɔ Lubə, kadi 'to njékulə ta ndil dow-je-ti al rəm, kadi 'to gɔyibi-je al, ngà kadi 'ndó dow-je né-je kí maji-maji;

⁴ Bè kɔ kadi de 'ndó dené-je kí rɔ-dé nà y ngon, kadi 'ndigi ngow-dé-je kì ngan-dé-je,

⁵ kadi d'ore rɔ-dé ndəngi dɔ né-je-ti rəm, 'ngəm rɔ-dé d'adi ngow-dé-je rəm, d'ində kəm-dé go mɛɛ kəy-je-ti lə-dé maji rəm, kadi 'to dené-je kí maji rəm, kadi nà-nà ya kàrè ulə dɔ-é gin tógi ngɔbi-é-ti, kɔ kadi dow-je 'pa-né ta kí maji al dɔ ta-ti lə Lubə al.

⁶ Bè ya tɔ, 'ulə dɪngəm mɛɛ basa-je-ti kadi 'to dow-je kí njəkore rɔ-dé ndəngi mɛɛ né-je-ti lay tɔ.

⁷ I ya kì dɔ-i kadi 'to néndaji mɛɛ kullə ra-i-je-ti kí maji-maji rəm, bá néndó kí i a ndó dow-je kàrè, kadi to néndó kí tɔgrɔ-ti kí asi kadi dow-je 'piti rəm tɔ.

⁸ Adi ta pa-i to ta kí tɔgrɔ-ti, kɔ kadi dow pa ta kí maji al dɔ-ti al. Bè kɔ kadi rɔ njéba-je lə-ji sol-dé, rəmə d'a koo né kí d'a pa-né ta kí maji al dɔ-ji-ti al.

⁹ Idə bə-je kadi d'ulə dɔ-dé gin tógi 'ba-dé-je-ti mɛɛ né-je-ti lay, kadi 'ra né-je kí nəl-dé, kadi 'to njénaji-dé ta-ti al rəm,

¹⁰ bá kadi 'bogi né lə-dé madi al rəm tɔ. Ngà kadi 'to njéra né kí tɔgrɔ-ti ya kì ndɔ-je lay. Bè kɔ kadi mɛɛ né-je-ti lay ya dow-je 'piti-né néndó kí sobi dɔ Lubə kí to Njəkaji-ji lé.

Kaji kì takul ramaji lə Lubə

Epɛ 2:8-10; 1Pi 1:10-21; 2:13-16; 1Ja 3:1-3

¹¹ Kɔtalə ramaji lə Lubə kí to njirə kaji lə dow-je lay lé, ndubə rɔ-é ndaa-ti rəsi ngá.

¹² Ramaji liə lé, isi ndó-ji kadi j'mbati né-je kí ilə kuji dɔ Lubə-ti al rəm, j'mbati bɔ né-je kí

dɔnangi-ti nè, kɔɔ kadi kisi-ji dɔnangi-ti nè kinlé, kɔmkaa, kà né ra kí njururu, kà né-je kí ilə kuji dɔ Lubə-ti bá to panjiyə-ji.

¹³ J'rai bè, j'ngəbi-né ndɔ rɔnəl lə-ji kí n̄a kí j'indəi m̄e-ji dɔ-ti lé; ndɔ-é kin bá à to ndɔ kí riba lə Jəju Kristi kí to Lubə kí boy rəm, to Njəkaji-ji rəm kinlé, à ndubə-né rɔ-é ndaa-ti rəsi.

¹⁴ †Jəju Kristi lé, ɛ ya ilə rɔ-é kɔgi kɔɔ ta lə-ji, kɔɔ kadi taa-ji-né ji majal-je-ti lay ilə-ji taá rəm, təl-ji-né dow-je kí j'aai njay adi j'toi dow-je liə, kɔɔ kadi j'rai kullə-je kí maji-maji kà rɔ tungə-ji rəm tɔ.

¹⁵ I Titi, né-je kinlé, 'a ndó dow-je kulə-né dingəm m̄e-dé-ti rəm, 'a ndangi-dé-né rəm tɔ. 'Ra né-je kin kà tógi-i lay. 'Adi dow nədi-i al.

3

Kullə ra njékadm̄e-je dan njékadm̄e al-je-ti

¹ 'Ole m̄e njékadm̄e-je, kadi d'ulə dɔ-dé gin tógi njékɔbe-je-ti, kà gin tógi ngar-je-ti, kadi 'təl rɔ-dé go ta-ti lə-dé rəm, bá kadi d'isi dɔ nja-dé-ti kɔɔ ra kullə-je lay kí to kullə kí maji-maji†.

² Kadi d'ulə ta ndil dow-ti al rəm, kadi 'to njésangta-je al, ngà kadi 'to dow noji-je rəm, bá kadi 'to dow-je kí 'sɔl ləm-ləm kà rɔ dow-je-ti lay rəm tɔ.

³ Kɔɔtalə jəi ya kàrè, kete lé j'ɔwi kà mbə-je bè, j'toi njétəl rɔ-ji go ta-ti al-je, njéndəm-je, kɔmkəi kà bo né kí gay-gay bá uwə-ji bə-ti, j'toi njém̄eɛndul-je kà njékəmnda-je, j'toi dow-je

† 2:14 2:14 1Pi 2:9 † 3:1 3:1 Rɔm 13:1-7

kí j'tuwəi kadi dow-je d'osi-ji kè ta rəm, fá j'toi njékosi-nə ta-je rəm tɔ.

⁴ Ngà loki ramaji læ Lubə kí to Njèkaji-ji, kè ndigi kí ɛ ndigi dow-je toji rɔ-é lé,

⁵ ɛ aji-ji kè takul né ra kí njururu læ-ji al, ngà kè takul koo kəmtondoo liə, befa ɛ adi Ndil kí aa njay togi-ji adi j'toi dow-je kí koji sigi ə adi-ji panjiyə kí sigi rəm tɔ.

⁶ Lubə ungi Ndil kí aa njay nə ya dɔ-ji-ti kè takul Jeju Kristi kí to Njèkaji-ji,

⁷ kdɔ kadi loki ɛ ɔr ta dɔ-ji-ti kè takul ramaji liə lé, j'təli j'toi-né njénéndubə kiskəm kí sartagangi kí to né kində meɛ dɔ-ti læ-ji kin bè.

⁸ Ta kinlé, to ta kí tɔgrɔ-ti ə m'ndigi kadi 'a dɔ-ti, kdɔ kadi dow-je lay kí d'adi meɛ-dé Lubə lé, d'ində-né rɔ-dé ta kullə-je-ti kí maji-maji. Né kin fá to né kí maji ə to né kí à ra kè dow-je.

Né-je kí tuwə kitə rɔ ngərəngi meɛ-é-ti kogi

⁹ Ngà tanaji-je kí dɔ mbé-ti, kè kɔr ginka-je, kè gaki-nə-je, kè gaki-nə-je kí dɔ ndukun-ti læ Lubə lé, 'ɔr rɔ-i meɛ-é-ti kogi. Kdotalə to ta-je kí kogi kare kí à ra né al.

¹⁰ Dow kí njera dow-je kadi 'gàngi-nə lé, kinə 'ndəji-é nja kare ə nja joo liə fá oo al rəmə, osi-é ngərəngi kè rɔ-i-ti.

¹¹ Kadi i 'gə kí dow kí bè kinlé, to njèdɔngə, ɛ ra majal adi ɛ ya ree kè ta kí gangi dɔ-é-ti.

Ndəji-je kí dɔbəy-ti

¹² †Loki m'a kulə Artemasi əse Tisiki† rɔ-i-ti lé, j kalangi ya 'ree 'ingə-m bebo Nikopolisi-ti nè. Kɔtalə m'oji meɛ-m-ti, kadi lo kin bǎ m'a kisi-ti nɔy kul-ti.

¹³ †'Ra lay ya kadi 'oo go Jenasi kí to njèndó dow-je ndukun-je, kɛ Apolosi†, kɔ kɔw mba lə-dé, bi kadi né madi nal-dé al.

¹⁴ Kadi dow-je lə-ji kàrè, 'ndó kində rɔ-dé ta kullə-je-ti kí maji-maji tɔ, kɔ kadi 'ra-né né-je kí tò kadi toki 'ra kí ngɔsnè-ti kin. Bè kɔ kadi 'to dow-je kí d'isi kɔgi kare al.

¹⁵ Dɛ lay kí d'isi sə-m nati nè, 'ra-i lapiya. I 'ra lapiya njéndigi-ji-je kí 'to njékadmɛɛ-je tɔ.

Kadi ramaji lə Lubə nɔy sə-si lay.

---

† **3:12 3:12** Knj 20:4; Epe 6:21,22; Kol 4:7,8; 2Ti 4:12 † **3:12 3:12** Knj 20:4 † **3:13 3:13** Knj 18:24; 1Kɔ 16:12 † **3:13 3:13** Knj 18:24

Mango
Mango: Ta lə Lubə Kunmindi kí Sigi (New
Testament)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mango

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 May 2025 from source
files dated 13 May 2025

96bdbd07-24d6-556c-9e7c-7269c72880cd